

ПОЛОЖЕННЯ

про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

І. Загальні положення

1. Це Положення розроблено відповідно до Законів України [«Про вищу освіту»](#), [«Про наукову і науково-технічну діяльність»](#), постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року [№ 261](#) «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)».

2. Це Положення визначає особливості організації та проведення підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та доктора наук відповідно (далі – здобувачі) у науковій установі – Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України.

3. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється:

- в аспірантурі Інституту за очною (денною) або заочною формою навчання;
- поза аспірантурою (для осіб, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі)).

4. Підготовка здобувачів ступеня доктора наук здійснюється:

- у докторантурі Інституту за очною (денною) формою навчання;
- шляхом самостійної підготовки наукових досягнень до захисту.

II. Загальні положення

про функціонування аспірантури і докторантури в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

1. Проведення освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти Інститутом мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України здійснюється відповідно до ліцензії Міністерства освіти і науки України (наказ № 1111 від 15.09.2016).

2. Науково-методичне забезпечення та організацію діяльності аспірантури й докторантури Інституту літератури здійснює вчена рада Інституту.

3. Підготовка фахівців в аспірантурі та докторантурі здійснюється:

- за рахунок коштів державного бюджету України;
- за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб на умовах контракту.

4. Особа, яка раніше навчалася в аспірантурі чи докторантурі за державним замовленням і не захистилася або була відрахована достроково, має право на повторний вступ до аспірантури чи докторантури за державним замовленням

лише за умови відшкодування витрачених на її підготовку коштів у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.

6. Кількість аспірантів і докторантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням упродовж року, та вартість такої підготовки визначаються вченою радою з урахуванням обсягу, зазначеного в ліцензії (5 осіб), та можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та консультування й задоволення освітніх потреб аспірантів та докторантів за спеціальністю 035 Філологія.

7. Вступ до аспірантури та докторантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до правил прийому.

Правила прийому до аспірантури та докторантури Інституту розроблені згідно із законодавством та визначають процедуру, перелік і строки подання документів для вступу в аспірантуру та докторантуру, а також установлюють зміст, форму і строки вступних випробувань для конкурсного відбору вступників за спеціальністю 035 Філологія.

11. Аспіранти й докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом роботи аспіранта/докторанта, наведеним у [додатку 1](#) до цього Положення, який затверджується вченою радою не пізніше ніж через 2 місяці після їхнього вступу до Інституту.

Індивідуальний план наукової роботи є окремим документом, що розробляється на основі освітньо-наукової програми та використовується для оцінювання успішності виконання запланованої наукової роботи. Аспірант або докторант, який захистив свої наукові досягнення у формі дисертації (для аспірантів), у формі дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях статей (для докторантів) у спеціалізованій вченій раді до закінчення строку підготовки в аспірантурі або докторантурі, вважається таким, який повністю виконав індивідуальний план наукової роботи.

12. Аспіранти і докторанти мають право на:

- користування матеріально-технічною (комп'ютерна техніка), навчально-інформаційною (бібліотека) базами Інституту, отримання всіх видів відкритої наукової інформації і наукового консультування;
- переривання навчання з поважних причин з подальшим його продовженням (тривалість і кількість переривань навчання, а також поважність причин визначає вчена рада);
- щорічні та додаткові відпустки, тривалість яких визначається [Кодексом законів про працю України](#) та [Законом України](#) «Про відпустки»;
- безпечні та нешкідливі умови навчання і наукової роботи, проведення наукових досліджень;
- забезпечення в установленому порядку житлом у разі зарахування на навчання з відривом від виробництва за державним замовленням – на час навчання за умови, що аспірант або докторант (іногородній) сам здійснює оплату вартості користування житлом;

- участь у науковій діяльності Інституту, а також у діяльності ради молодих учених Інституту;

- академічну мобільність, зокрема міжнародну, для отримання додаткової консультації, необхідної для якісного проведення наукового дослідження та/або для успішного виконання освітньо-наукової програми.

Покладення на аспіранта чи докторанта обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

13. Аспіранти і докторанти зобов'язані:

- дотримуватися вимог чинного законодавства, моральних, етичних норм поведінки, Статуту та Правил внутрішнього розпорядку Інституту;

- успішно оволодівати освітньо-науковою програмою навчання;

- виконувати індивідуальний план наукової роботи та звітувати про хід його виконання на засіданнях відділу, вчених рад. Щоквартальний звіт, що надається до аспірантури/докторантури, оформлюється згідно з [додатком 2](#) до цього Положення;

- захистити в установленій строк свої наукові досягнення у формі дисертації (для аспірантів) та у формі дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях статей (для докторантів) у спеціалізованій вченій раді.

14. До строку навчання в аспірантурі або докторантурі не включаються період тимчасової непрацездатності (тривалістю більше місяця), знаходження у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також відсутність з інших поважних причин, передбачених законодавством України.

Учена рада вивчає обставини, що виключили можливість працювати над дисертацією, і визначає строк, на який продовжується навчання в аспірантурі або докторантурі.

15. Переведення аспірантів або докторантів, які навчаються за державним замовленням в іншу установу чи на іншу форму навчання здійснює директор Інституту.

16. Аспірант або докторант може бути відрахований з аспірантури або докторантури за невиконання зобов'язань, передбачених пунктом 13 цього розділу, без поважних причин, визначених чинним законодавством.

Рішення про відрахування аспіранта або докторанта приймає вчена рада. На підставі рішення вченої ради аспірант або докторант відраховується з аспірантури або докторантури наказом директора Інституту.

17. Аспіранти або докторанти можуть бути направлені на стажування до інших закладів вищої освіти (наукових установ, центрів) на території України чи за її межами. Витрати, пов'язані з їхнім відрядженням, здійснюються згідно з чинним законодавством України.

18. За рівень організації наукової підготовки в аспірантурі і докторантурі відповідає директор Інституту.

III. Докторантура

1. До докторантури приймаються особи, які мають науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук), наукові здобутки та опубліковані праці з обраної наукової спеціальності (зокрема публікації в міжнародних реферованих журналах, індексованих у науково-метричних базах згідно з вимогами до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені) і наукові результати, що потребують завершення або оформлення у формі дисертації, монографії чи наукової доповіді за сукупністю статей.

2. Строк перебування в докторантурі на загальних умовах не перевищує двох років, крім умов, передбачених у [пункті 14](#) розділу II цього Положення.

3. Рішення про зарахування до докторантури та призначення докторантові наукового консультанта з числа штатних науково-педагогічних або наукових працівників із ступенем доктора наук з відповідної спеціальності приймає вчена рада. Рішення вченої ради затверджується й оформляється наказом директора Інституту.

4. Науковий консультант може здійснювати підготовку лише одного докторанта.

IV. Аспірантура

1. Основною формою підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Інституті є аспірантура. До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи, які здобули вищу освіту за освітнім ступенем «магістр» (освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст»).

До вступних випробувань допускаються абітурієнти, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи. Приймальна комісія може відмовити абітурієнту в допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури лише у зв'язку з неподанням у встановлений термін усіх або окремих документів, визначених правилами прийому.

Особа, яка подає для вступу до аспірантури диплом, що виданий іноземним закладом вищої освіти, допускається до вступних випробувань нарівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється в разі успішного складення ним вступних випробувань та прийняття вченою радою рішення про визнання його диплома.

2. Строк навчання в аспірантурі становить чотири роки, крім випадків, передбачених у [пункті 14](#) розділу II цього Положення.

3. Вступники до аспірантури складають вступні іспити зі спеціальності (в обсязі навчальної програми для магістра, що відповідає обраній ними науковій спеціальності), іноземної мови (в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти). Вступник, який підтвердив свій рівень знань, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складання вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати

прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом. Відповідно до правил прийому здобувачі, які вступають до аспірантури Інституту, мають подати реферат за обраною спеціалізацією.

Результати вступних випробувань до аспірантури дійсні для вступу до Інституту протягом одного календарного року.

4. Вступні випробування до аспірантури проводяться прийнятною предметною комісією, як правило, у складі трьох–п'яти осіб. Предметну комісію призначає директор Інституту. До комісії входять доктори наук та доктори філософії (кандидати наук), які проводять наукові дослідження за спеціальністю 035 Філологія та відповідають за виконання належної освітньо-наукової програми.

5. На підставі результатів вступних випробувань приймальна комісія приймає рішення щодо зарахування до аспірантури кожного вступника за процедурою, визначеною правилами прийому до Інституту.

У разі одержання однакових оцінок переважне право на зарахування до аспірантури мають вступники, рекомендовані до вступу до аспірантури вченою радою, які успішно закінчили навчання за освітнім ступенем «магістр» і мають опубліковані праці у фахових виданнях.

Зарахування до аспірантури проводиться наказом директора Інституту.

Про зарахування (відмову в зарахуванні) до аспірантури вступнику повідомляють у п'ятиденний строк з дня прийняття прийнятною комісією відповідного рішення.

6. Кожному аспіранту одночасно з його зарахуванням відповідним наказом директора Інституту призначається науковий керівник – науковий працівник із науковим ступенем.

Науковий керівник аспіранта:

- здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією;
- надає консультації щодо змісту й методології наукових досліджень аспіранта;
- контролює виконання індивідуального плану наукової роботи;
- відповідає перед ученою радою за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

Кількість аспірантів, прикріплених до наукового керівника – доктора наук, не повинна перевищувати п'яти осіб одночасно (разом з докторантом), а для наукового керівника, доктора філософії (кандидата наук) – трьох осіб, серед них і аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням.

7. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Інституту здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, затвердженими вченою радою для спеціальності 035 Філологія.

Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-

інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.

8. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.

Навчальний план аспірантури Інституту містить інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (53 кредити Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі — ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їхній обсяг, графік навчального процесу, форми поточного й підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

Індивідуальний навчальний план аспіранта повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС.

Аспірант має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням зі своїм науковим керівником у порядку, який затверджує вчена рада.

Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття (або брати участь у заняттях, організованих за допомогою дистанційних технологій) і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою аспірантури Інституту.

9. Освітньо-наукова програма аспірантури Інституту включає чотири складові, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань зі спеціальності 035 Філологія, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить 12 обов'язкових кредитів ЄКТС);

- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (обсяг такої освітньої складової становить 6 обов'язкових кредитів ЄКТС);

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності тощо (обсяг такої освітньої складової становить 6 обов'язкових кредитів ЄКТС);

- здобуття мовних компетентностей, достатніх для презентації та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською

або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (обсяг такої навчальної складової становить 8 обов'язкових кредитів ЄКТС).

10. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом наукового керівника та оформлення його результатів у формі дисертації.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі та оприлюднені у відповідних публікаціях.

Наукова складова освітньо-наукової програми оформлюється у формі індивідуального плану наукової роботи аспіранта і є невід'ємною частиною навчального плану аспірантури.

11. Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначає науковий керівник.

Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання індивідуального навчального плану аспіранта.

Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії захищають дисертації, як правило, у постійній спеціалізованій ученій раді з відповідної спеціальності, яка функціонує в Інституті, де здійснювалася підготовка аспіранта.

V. Здобувачі наукового ступеня доктора філософії, які працюють над дисертаціями поза аспірантурою

1. Здобувачами наукового ступеня доктора філософії, які працюють над дисертаціями поза аспірантурою, можуть бути особи, які здобули ступінь магістра та професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми.

2. Здобувачі прикріплюються до Інституту з метою здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії на строк до 5 років.

Правила та процедури прикріплення до Інституту визначаються вченою радою.

3. Здобувачу, який успішно поєднує наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність з науковою роботою, може надаватися творча відпустка згідно із законодавством України.

4. Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до Інституту для реалізації права здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, а також їх наукове керівництво здійснюються за кошти здобувачів (на контрактній основі).